Hoofdstuk 3

Begeleiding van slachtoffers door gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel in een veilig kader

1. Begeleiding van slachtoffers in een veilig kader

De gespecialiseerde centra vervullen een centrale rol binnen het **multidisciplinaire samenwerkingsmodel**. Zij zorgen voor de administratieve, psychosociale en juridische begeleiding van slachtoffers, en bieden residentiële opvang.

De **psychosociale begeleiding** heeft als doel om "(…) slachtoffers bij te staan om de situaties en de trauma's te boven te komen en hen te helpen om hun leven opnieuw in eigen handen te nemen en eigen toekomstprojecten uit te werken. Daarbij kan elk aspect van het leven van de persoon aan bod komen: taal, opleiding, inburgering, huisvesting, opleiding, werk, familie, gezondheid, integratie en andere".[189] Daarnaast heeft de **juridische begeleiding** "betrekking op het onderzoek en de gerechtelijke procedure: zo moeten de centra het slachtoffer onder meer bijstaan bij het afleggen van verklaringen of het neerleggen van een klacht, informeren over de stand van het onderzoek en de procedure, alsook informeren over de beslissingen van de rechtbank. Dat betekent ook samenwerking en overleg met de betrokken politiediensten, diensten van de sociale inspectie en bevoegde magistraten. De centra werken daarnaast samen met advocaten om de belangen van de slachtoffers te verdedigen in de rechtbank".[190]

De centra hebben de rol om vertrouwen te wekken en een veilige omgeving te creëren voor de slachtoffers. Ze bieden een plek waar slachtoffers worden ingelicht over hun rechten maar ook een plaats waar zij tot rust kunnen komen en stabiliteit kunnen vinden.

Daarbij proberen zij zoveel mogelijk **begeleiding op maat van elk slachtoffer** te bieden.[191]

De gespecialiseerde centra geven aan dat slachtoffers in het beschermingsstatuut vaak op een of andere manier traumatische ervaringen hebben opgelopen. Die trauma's zijn niet altijd noodzakelijk het gevolg van de uitbuiting maar bestonden soms al voorafgaand aan de uitbuiting. In hun perceptie komen slachtoffers uit meer precaire situaties dan vroeger. In hun ervaring zijn er nu vaker slachtoffers met ernstige geestelijke gezondheidsproblemen: ernstige depressieve gedachten, suïcidaliteit, slachtoffers met psychotische episodes of die vluchten in alcohol- en middelenmisbruik. Door die "**multiproblematiek**" hebben slachtoffers vaker intensieve begeleiding nodig.

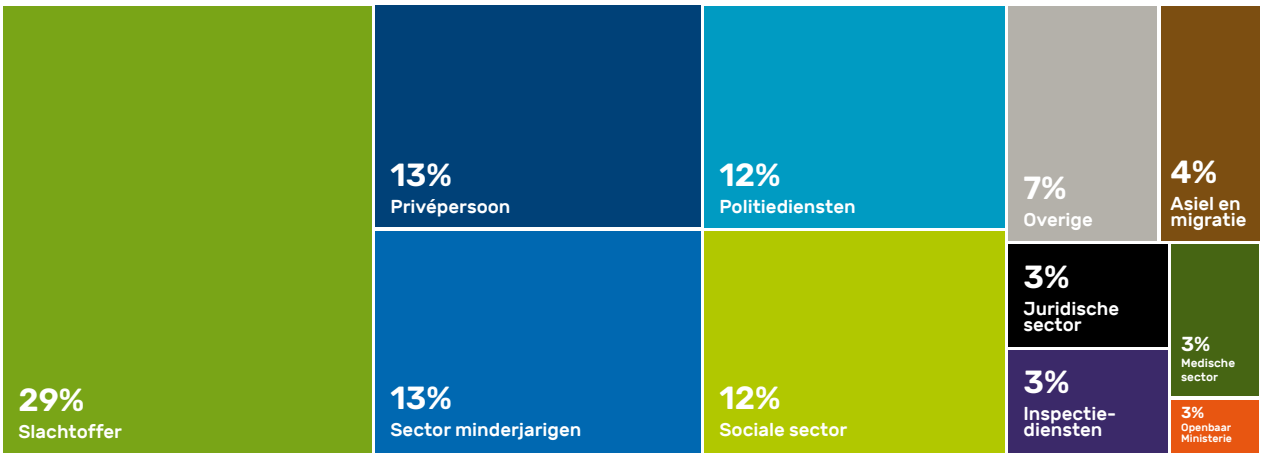
De slachtoffers komen via verschillende wegen bij een gespecialiseerd centrum terecht. Ze kunnen worden doorverwezen door de politiediensten en de inspectiediensten. Maar ze kunnen ook door andere actoren worden doorverwezen, zoals sociale diensten,

189 Omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

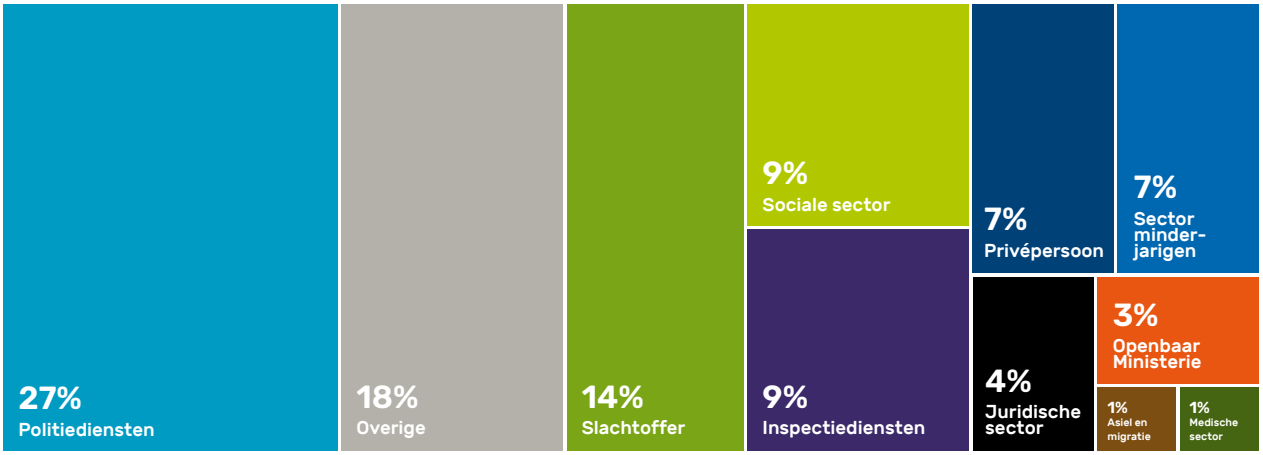
190 *Ibid.* Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 37 e.v.

191 Dat is ook een verplichting in het kader van art. 11 van richtlijn 2012/29/EG inzake slachtofferrechten en art. 11.7 van richtlijn 2024/1712 inzake mensenhandel.

Aanmeldingen naar aanmeldende instantie (2024)

Nieuw opgestarte begeleidingen naar aanmeldende instantie (2024)

een voogd, ziekenhuizen, … Daarnaast **neemt** een groot deel van de slachtoffers **zelf contact op met de centra**, soms met hulp van kennissen of andere slachtoffers.

Uit de cijfers[192] van 2024 blijkt dat een derde van de aanmeldingen bij de gespecialiseerde centra gebeurt via slachtoffers die zichzelf (29%) aanmelden. Dat is de grootste groep van de verschillende types van aanmeldingen.

Uit de cijfers van 2024 over de effectief nieuw opgestarte begeleidingen blijkt dat daar de grootste groep van slachtoffers via de politiediensten bij de centra werd aangemeld, in 14% van de gevallen hadden de slachtoffers zichzelf aangemeld.

Volgens de centra hebben slachtoffers die via (eerstelijns)diensten worden aangemeld vaker ernstige traumatische ervaringen meegemaakt dan diegenen die zichzelf spontaan aanmelden.[193] Die laatsten hebben mogelijk meer *agency* en zijn daardoor mogelijk vaak psychologisch minder kwetsbaar.

Zoals hierboven al vermeld werd,[194] zijn de actoren die in contact kunnen komen met een vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel **verplicht om het slachtoffer te informeren** over het bestaan van de bijzondere

192 Cijfers van de opvangcentra Payoke, PAG-ASA en Sürya via het elektronisch dossierbeheersysteem MyEldo. MyEldo is een gemeenschappelijke database voor dossiers van slachtoffers, ontwikkeld door Myria en de drie centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel. Het is operationeel sinds maart 2023.

193 Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

194 Zie hiervoor hoofdstuk 2, punt 1.

beschermingsprocedure en de mogelijkheid om in contact te worden gebracht met een gespecialiseerd opvangcentrum.[195] Ook slachtoffers die zichzelf niet als dusdanig beschouwen moeten worden geïnformeerd en doorverwezen.[196]

De drie gespecialiseerde centra hebben een permanentiesysteem, waardoor zij 24 uur op 24 en zeven dagen op zeven bereikbaar zijn.

Als eerstelijnsdiensten een vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel aantreffen bij een controle, nemen ze in principe contact op met een gespecialiseerd centrum, dat tijdens een **eerste aanmeldingsgesprek** nagaat of er aanwijzingen zijn van mensenhandel.[197] Dat eerste contact kan telefonisch verlopen, het slachtoffer kan zich naar het centrum begeven, of – in sommige gevallen – zal het centrum zich verplaatsen naar het slachtoffer.[198]

Zijn er voldoende aanwijzingen van mensenhandel, dan volgt er later een uitvoeriger **intakegesprek** met het slachtoffer en wordt er eventueel een begeleiding aangeboden. Daarbij zal er ook worden gekeken naar de veiligheidssituatie van het slachtoffer. Als het slachtoffer veilig is, dan zal veeleer een ambulante begeleiding worden voorgesteld. Als er een veiligheidsprobleem is, zal het slachtoffer begeleiding met opvang in het opvanghuis[199] worden aangeboden.

Vaak zijn slachtoffers in eerste instantie weigerachtig om mee te werken aan het onderzoek, maar na contact met de centra zijn ze meestal toch bereid om verklaringen af te leggen. Myria kon dat in meerdere dossiers concreet vaststellen.

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting met slachtoffers uit Latijns-Amerika[200] werden er meerdere slachtoffers aangetroffen door de politie die zichzelf eerst niet als slachtoffers beschouwden. Na de tussenkomst van een centrum gingen ze zichzelf toch als slachtoffers beschouwen en legden ze verklaringen af.

Een van de slachtoffers was een trans persoon uit Brazilië die door haar '*loverboy*' werd verleid en in de prostitutie werd gedwongen. Eerst had zij foutieve verklaringen afgelegd. Zo werkte ze zogezegd als kapster. Ook weigerde zij zich als een slachtoffer te beschouwen. Op voorstel van de Luikse politie ging ze er wel mee akkoord om met een medewerker van een gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van mensenhandel te spreken. Bij aankomst van die medewerker werd het verhoor onderbroken en kon ze anderhalf uur een gesprek voeren. Na dat gesprek was zij bereid om begeleid te worden door dat centrum en besloot ze haar aanvankelijke verklaringen te wijzigen en de waarheid te vertellen.

Een ander slachtoffer in hetzelfde dossier beschouwde zichzelf tijdens een eerste verhoor niet als een slachtoffer en gaf aan dat zij niet op de hoogte was van de mogelijkheid tot bijstand van de centra. Daarna werd ze in contact gebracht met het centrum en legde zij alsnog verklaringen af in het bijzijn van een medewerker van het centrum en werd ze erkend als slachtoffer.

---

195 Zie artikel 11, §1/1 van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel; artikel 61/2 van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (hierna: verblijfswet); punt 3.2 van de omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel. Dat geldt ook voor andere diensten die in contact komen met vermoedelijke slachtoffers, zoals de DVZ. De verplichting om zo snel mogelijk te worden geïnformeerd over zijn of haar rechten ligt ook vervat in art. 4 van de richtlijn 2012/29/EG inzake slachtofferrechten.

196 Zie punt 3.1. van de omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

197 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, p. 27; Zie ook het Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 296, hoorzitting van Sarah De Hovre, directeur van PAG-ASA.

198 Een voorbeeld daarvan is het Outreach-project in Brussel van PAG-ASA: Regeringsverslag mensenhandel en mensensmokkel 2019-2020, p. 37 (beschikbaar op dsb-spc.be).

199 De infrastructuur van de opvanghuizen is ingericht op de veiligheid van slachtoffers: een discreet adres en ingang, camerabewaking, veiligheidsbadges, nachtpermanenties.

200 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 70: Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k. Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 101: Bergen, 5 oktober 2022, 4e k. Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 68.

In een oud dossier rond seksuele uitbuiting met Chinese slachtoffers[201] werden de slachtoffers door de politie aangetroffen in privé-appartementen. Tijdens een eerste verhoor ontkenden de vier slachtoffers de prostitutieactiviteiten. Ze stelden geen slachtoffers van mensenhandel te zijn en verzonnen een verhaal. Een maand na de eerste verhoren nam PAG-ASA telefonisch contact op met de lokale politie in naam van een van de slachtoffers om aangifte te doen. Tijdens een tweede verhoor verklaarde het slachtoffer dat zij uit China naar België was gekomen na valse beloftes rond werk en met een smokkelschuld die zij gedwongen moest afbetalen door zich te prostitueren.

In een oud dossier rond economische uitbuiting van Indiase slachtoffers in een restaurant,[202] waar zij ook gehuisvest waren, stelde het hof van beroep vast dat "(…) de verklaringen van de burgerlijke partijen in de loop van de tijd zijn geëvolueerd, maar dat er rekening moet worden gehouden met de veranderingen in hun levensomstandigheden". Bij de eerste twee controles wilden zij niet meewerken. Na de derde controle werden ze opgevangen door Sürya, waar ze uitleg kregen over hun rechten die zij tot dan toe niet kenden.

In andere dossiers merkt Myria dat slachtoffers na verloop van tijd **meer volledige en gedetailleerde informatie** gaven zodra ze werden begeleid door een centrum.

Uit een oud dossier rond seksuele uitbuiting[203] blijkt dat de Nigeriaanse slachtoffers meer vertrouwen kregen in het onderzoek nadat ze waren opgevangen door PAG-ASA en Payoke. De rechtbank oordeelde dat uit "(…) het geheel van de dossiergegevens kan worden afgeleid dat meerdere meisjes aanvankelijk schoorvoetend, onzeker en bevreesd een verklaring aflegden. Naarmate de verhoren vorderden en het vertrouwen van de meisjes in het onderzoek groeide, onthulden zij feiten die niet waren ingegeven door overdrijving in een poging om een gunstig statuut te bekomen".

201 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, pp. 110-111: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 17 mei 2017, 17e k. en zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, pp. 75-76: Gent, 10 april 2019, 10e k.

202 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 118: Corr. Namen, afdeling Namen, 22 november 2017, 12e k. en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, p. 85: Luik, 13 februari 2020, 6e k.

203 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, pp. 106-107: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 20 september 2017, 17e k., en zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019*, pp. 114-115: Gent, 1 juni 2018, 10e k.

2. Reflectieperiode en toegang tot het beschermingsstatuut

De procedure inzake mensenhandel voorziet in **een reflectieperiode of een "bedenktijd" van 45 dagen** voor slachtoffers.[204] Slachtoffers hebben soms tijd, een rustige omgeving en vertrouwen nodig om verklaringen af te leggen. De medewerkers van de centra kunnen dan tijdens die eerste periode vanuit hun vertrouwenspositie met de slachtoffers aan de slag.[205]

Er wordt in uiteenlopende situaties ervoor gekozen om de reflectieperiode toe te passen. Een daarvan is als een aangetroffen slachtoffer nog te veel in shock is om mee te werken aan het onderzoek. De autoriteiten of het centrum zijn dan meestal wel overtuigd dat er indicaties zijn van mensenhandel en dat de persoon nood heeft aan begeleiding maar het slachtoffer is er nog niet klaar voor om verklaringen af te leggen. Het is een manier om het slachtoffer al uit de schrijnende situatie te halen en een aantal administratieve zaken te regelen.[206]

Volgens de gespecialiseerde centra **wordt er in de praktijk niet zo vaak gekozen voor de reflectieperiode**,[207] wat ook blijkt uit de cijfers.[208]

Meerdere experten[209] stellen dat de periode van 45 dagen soms te kort is voor een slachtoffer om tot rust te komen na ernstige traumatische ervaringen. Zij zijn na die periode nog niet klaar om volledige en gedetailleerde verklaringen af te leggen. De experten pleiten derhalve voor de mogelijkheid om **die termijn van 45 dagen te verlengen tot drie maanden,** om slachtoffers meer tijd te geven of om een andere oplossing te zoeken.[210]

Hulpverleners van de centra geven ook aan dat het abrupt moeten stopzetten van een begeleiding in het kader van de reflectieperiode omdat er niet genoeg tijd was om een oplossing voor het slachtoffer te vinden voor alle partijen een grote impact heeft en zwaar weegt op hun motivatie. De verlenging van de reflectieperiode was overigens eveneens een aanbeveling van de bijzondere parlementaire commissie mensenhandel en mensensmokkel.[211]

In meerdere dossiers merkte Myria dat slachtoffers na een reflectieperiode via de centra (opnieuw) in contact werden gebracht met de eerstelijnsdiensten om verklaringen af te leggen.

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting[212] hadden meerdere Nigeriaanse slachtoffers zich bij een gespecialiseerd centrum aangemeld nadat ze daartoe waren aangespoord door andere Nigeriaanse slachtoffers die nog altijd met elkaar in contact stonden via Facebook of elkaar tegen het lijf liepen op straat. Daarnaast hadden voormalige Nigeriaanse slachtoffers andere Nigeriaanse meisjes die problemen hadden aangesproken of ze hadden hen leren kennen binnen de Nigeriaanse gemeenschap en hen doorverwezen naar de centra. Ze spraken dan af bij een van de gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel dat op hun verzoek de politie contacteerde. Twaalf Nigeriaanse slachtoffers, onder wie vier minderjarigen, kregen na hun aanmelding het slachtofferstatuut en legden later verklaringen af bij de politie. Een van de slachtoffers stelde zich burgerlijke partij tijdens het proces.

---

204 Art. 61/2 van de verblijfswet. De bedenktijd voor slachtoffers is overigens een verplichting die voortvloeit uit art. 6 van de Europese richtlijn 2004/81/EG betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie.

205 Het slachtoffer kan ook gebruikmaken van de reflectieperiode in afwachting van een vrijwillige terugkeer naar zijn of haar land van herkomst.

206 Deze informatie is afkomstig uit meerdere interviews die Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

207 Zie onder meer: Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 296, hoorzitting van Christian Meulders, directeur van Sürya.

208 Zie hierna deel 3, punt 1.11.: Na aanmelding van een slachtoffer bij een van de gespecialiseerde centra vraagt het centrum een verblijfsdocument aan bij de Dienst Vreemdelingenzaken, namelijk een bijlage 15.

209 Zie onder meer: Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 296, hoorzittingen van Sarah De Hovre, directeur van PAG-ASA, van Christian Meulders, directeur van Sürya, en van Patsy Sörensen, oprichtster van Payoke.

210 Ook in Nederland is er een bedenktijd van 90 dagen voorzien in de B8/3-regeling.

211 In haar aanbeveling 47 pleit de bijzondere commissie mensenhandel en mensensmokkel ervoor om de reflectieperiode te verlengen tot drie maanden voor situaties waarin de reflectieperiode van 45 dagen te kort blijkt maar waarin er onmiskenbaar vooruitgang werd geboekt. Die beslissing wordt genomen door de referentiemagistraat, na het advies van de centra. Ook het ontwerp van het nieuwe Migratiewetboek voorziet in een mogelijkheid om die periode met 45 dagen te verlengen.

212 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, p. 100: Corr. Brussel Nederlandstalig, 28 maart 2017, 60e k. (definitief); zie ook de analyse van dit dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 76.

In een oud dossier rond economische uitbuiting van huishoudpersoneel en klusjesmannen door een zakenman met meerdere slachtoffers[213] werd een van de slachtoffers door het lokale OCMW doorverwezen naar een gespecialiseerd centrum. De reflectieperiode werd daarbij toegepast. Aanvankelijk liep er alleen een onderzoek omdat er lonen niet waren betaald. Na verhoor door het arbeidsauditoraat kreeg het slachtoffer toegang tot het slachtofferstatuut mensenhandel. De steun van de gespecialiseerde centra was belangrijk omdat die het nut van de reflectieperiode en het belang van sociale en juridische bijstand aantoonde. Het onderzoek naar mensenhandel werd pas opgestart nadat het arbeidsauditoraat bijkomende gegevens over de slachtoffers van het gespecialiseerd centrum had ontvangen.

Als het slachtoffer beslist om mee te werken, begint de **tweede fase van de procedure**. Indien het slachtoffer geen verblijf heeft, wordt dan een verblijfsdocument van drie maanden aangevraagd bij de DVZ.[214]

Meerdere experten, onder wie magistraten, wijzen er eveneens op dat de medewerking van het slachtoffer aan het onderzoek ruim moet worden geïnterpreteerd door de magistraten. De omzendbrief van 2016[215] verduidelijkt dat de samenwerking met de gerechtelijke autoriteiten betekent verklaringen afleggen of een klacht indienen. Het afleggen van verklaringen moet daarbij ruim worden geïnterpreteerd. Dat kan bijvoorbeeld het geven van informatie door het slachtoffer inhouden. Ook de intentie van het slachtoffer om mee te werken aan het onderzoek zou al voldoende zijn.[216]

3. Medewerkers van de centra als vertrouwenspersonen in het kader van de strafrechtelijke procedure

De gespecialiseerde centra zullen slachtoffers niet alleen informeren over de strafprocedure[217] en over hun rechten maar **ook het verhoor bij de politie en de inspectiediensten voorbereiden**: ze krijgen uitleg over het verloop van de procedure en het verhoor, de verwachtingen, administratieve zaken (zich benadeelde persoon stellen) en praktische zaken (de vraag om pauzes tijdens het verhoor). Daarnaast wordt er op het belang gewezen van de chronologie van de feiten, het eerlijk antwoorden, aangeven als ze iets niet zeker weten, de manier waarop bepaalde zaken kunnen worden geïnterpreteerd, ...

In sommige gevallen zullen de centra daarvoor een beroep doen op een **tolk** voor de communicatie met het slachtoffer. Uit eerdere ervaringen blijkt dat het kan helpen als die tolk zelf een ervaringsdeskundige is (een oud-slachtoffer van mensenhandel) om vertrouwen te winnen en het slachtoffer zijn verhaal te laten doen.[218]

Volgens sommige actoren kan **psychologische begeleiding** het slachtoffer helpen om uiteindelijk verklaringen af te leggen.[219]

Medewerkers van de centra zullen in de meeste gevallen de slachtoffers begeleiden als **vertrouwenspersoon tijdens de verhoren** bij de politie of de inspectiediensten.[220] Zij zullen altijd fysiek aanwezig

213 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016*, pp. 95-98 en 148-149: Corr. Brussel Franstalig, 19 juni 2015, 59e k.

214 Het gaat om een attest van immatriculatie. Zie punt 5.2. van de omzendbrief van 23 december 2016.

215 Zie punt 1.4. van de omzendbrief van 23 december 2016.

216 Zie onder meer: Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 298, hoorzitting van Ann Lukowiak, magistraat bij het federaal parket. Zie ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 57.

217 Die verplichting vloeit ook voort uit art. 4 en 6 van richtlijn 2012/29/EG inzake slachtofferrechten en art. 11.5 van richtlijn 2024/1712 inzake mensenhandel.

218 F. Klerx-Van Mierlo, D. Youngs, M. Oostinga, L. Mergaerts, D. Van Daele, & P. Van der Velden (2014), *Bejegening van getraumatiseerde slachtoffers van mensenhandel ten behoeve van coherente of consistente getuigenverklaringen. Een internationaal verkennende studie,* International Victimology Institute Tilburg (INTERVICT), Tilburg, p. 118.

219 *Ibid.*, p. 118. Zie hierna punt 4.

220 Zie hiervoor hoofdstuk 2, punt 2.6.

zijn bij de verhoren, tenzij het slachtoffer al een vertrouwensrelatie heeft met een andere persoon, zoals de advocaat of de voogd (bij niet-begeleide minderjarigen). Praktijken in andere landen tonen aan dat een nauwe samenwerking tussen de autoriteiten en de organisaties die slachtoffers begeleiden tot positieve resultaten leidt.[221] In meerdere dossiers bleek duidelijk dat slachtoffers zich door de aanwezigheid van een medewerker van een gespecialiseerd centrum veilig genoeg voelden om verklaringen af te leggen.[222]

In een bovenvermeld dossier rond seksuele uitbuiting met Latijns-Amerikaanse slachtoffers[223] legde een van de slachtoffers eerst foutieve verklaringen af. Toen ze vergezeld werd door een medewerker van een centrum was ze bereid om toch de waarheid te vertellen en coherente verklaringen af te leggen.

De aanwezigheid van een vertrouwenspersoon is wettelijk geregeld.[224] De gespecialiseerde diensten zijn daarvan op de hoogte en volgens de centra stellen er zich op dat vlak zelden problemen. Af en toe gebeurt het dat de politie of een magistraat de aanwezigheid weigert. Het gaat dan meestal om diensten of magistraten die geen ervaring hebben met mensenhandel.

De aanwezigheid van een medewerker als vertrouwenspersoon laat ook toe dat het verhoor nadien kan worden geëvalueerd. Zo kunnen er problemen met de tolk tijdens het verhoor aan het licht komen. Indien nodig kan er ook een herverhoor worden gevraagd om bepaalde zaken nader toe te lichten.[225]

In een van de centra is er een **assistentiehond** aanwezig. Wanneer de verhoren plaatsvinden in het centrum is de hond daarbij aanwezig, als het slachtoffer dat wenst. Ook tijdens de voorbereidende gesprekken met de hulpverleners is de hond er. Dat kan voor sommige slachtoffers een geruststellend effect hebben.

4. Psychologische begeleiding

De centra verwijzen de slachtoffers door naar **psychologische begeleiding** als zij daar nood aan hebben en daarvoor vragende partij zijn. Ze hebben zelf geen psychologen onder hun medewerkers. Hun sociaal assistenten zijn wel vaak psychosociale begeleiders of krijgen daarrond trainingen.

Voor therapeutische behandelingen werken de andere centra samen met externe diensten, psychologen en psychiaters. De centra geven aan dat ze daardoor beter op de specifieke noden van slachtoffers kunnen inspelen en hun meer autonomie geven. Een van de centra merkte op dat bij een interne psychologische begeleiding de continuïteit van de therapie niet zou kunnen worden gewaarborgd bij het beëindigen van de begeleiding. Daarnaast zou er tijdens de psychologische begeleiding door een personeelslid een belangenconflict kunnen ontstaan als het slachtoffer in het kader van therapiesessies zaken zou vertellen die niet stroken met het beschermingsstatuut. Een medisch expert gaf aan dat de aanwezigheid van een psycholoog binnen een opvangcentrum wel een meerwaarde kan betekenen omdat hij of zij kan helpen omgaan met psychotraumatische symptomen (zoals herbelevingen), zonder dat hij of zij de individuele psycholoog van het slachtoffer is.[226] Binnen de gespecialiseerde centra is er ook aandacht voor opleiding op regelmatige basis van het personeel rond trauma's bij slachtoffers.[227] Daarnaast vinden er geregeld intervisies plaats binnen het team. Esperanto, het gespecialiseerde centrum dat minderjarige slachtoffers van mensenhandel opvangt, werkt met een multidisciplinair team (waaronder een psycholoog, een sociaal assistent, een criminoloog, deskundigen psychomotoriek, opvoeders en verpleegkundigen), waarbij de jongere individuele psychologische begeleiding krijgt.[228] Het is een voorbeeld van een goede praktijk.

---

221 Zie onder meer FRA, *Underpinning victims' rights: support services, reporting and protection*, 2023, pp. 6, 41 en 47.

222 Zie onder meer Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 80 e.v. en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, pp. 80-84.

223 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, p. 70: Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k.; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, p. 101: Bergen, 5 oktober 2022, 4e k.; Zie ook de analyse van het dossier in het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2024*, p. 68.

224 Art. 91*bis* van het Wetboek van Strafvordering: elke minderjarig of kwetsbaar meerderjarig slachtoffer of elke getuige van mensenhandel kan tijdens elk verhoor de aanwezigheid van een persoon naar keuze vragen. Dat is ook een verplichting die voortvloeit uit art. 20, c) van richtlijn 2024/1712.

225 Zie hiervoor hoofdstuk 2, punt 2.3.

226 Deze informatie is afkomstig uit een interview dat Myria in het kader van deze focus heeft gehouden.

227 Sinds 2023 nemen de drie centra deel aan het Europese V0NA-project, dat tot doel heeft om de opvang van slachtoffers van mensenhandel afkomstig uit niet-EU-landen te verbeteren, door een gender-sensitieve en trauma-geïnformeerde aanpak. Het project hanteert een dubbele benadering: 1) directe hulp aan slachtoffers door de kosten voor psychologische hulpverlening te dekken; 2) opleiding van personeel rond traumageïnformeerde en gendersensitieve hulpverlening. Zie ook de website van PAG-ASA en de website van Payoke.

228 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018*, p. 49. Zie ook het Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, Bijlage 4, p. 296, hoorzitting van Sébastien Biaudelle, directeur van Esperanto.

Voorts zijn externe diensten vaak meer gespecialiseerd op het vlak van taal, type uitbuiting, type therapie, herkomst van het slachtoffer (migratie, vluchtelingen) en kennis van bepaalde culturele gewoontes (bijvoorbeeld voodoo, djinns). De centra merken dat er bij veel slachtoffers een taboe leeft rond het volgen van therapie, al dan niet omwille van culturele redenen. Een psycholoog die vertrouwd is met de culturele achtergrond van de persoon kan dan een meerwaarde betekenen. Zo wordt er onder meer samengewerkt met de organisaties *Solentra*[229], *Woman'Do*[230] *of Tabane*[231]. Er wordt ook soms samengewerkt met de centra voor gezinsplanning (*plannings familiaux)* of gezondheidscentra die zowel psychologen, psychiaters als artsen in hun rangen hebben en die door de lange samenwerking ervaring hebben opgebouwd met slachtoffers van mensenhandel. De wachtlijsten zijn vaak lang en de kosten voor een psychologische begeleiding kunnen oplopen, zeker als de psychologische begeleiding moet worden voortgezet na het beëindigen van de beschermingsprocedure. Slachtoffers moeten daar voor een groot deel zelf voor instaan, wat een grote financiële last kan inhouden. Vaak moet er eveneens een beroep worden gedaan op een tolk, wat tot bijkomende kosten leidt. Sinds kort is er bij de Zorgcentra na Seksueel Geweld (ZSG's) een mogelijkheid tot gratis psychologische consultaties onder bepaalde voorwaarden.[232] Het feit dat het federaal regeerakkoord bepaalt dat slachtoffers (in het algemeen) een beroep moeten kunnen doen op kosteloze psychologische ondersteuning is op dat vlak een goede evolutie en Myria is benieuwd hoe dat zal worden geïmplementeerd.[233]

229 Solentra - UZ Brussel

230 Womando

231 Tabane asbl

232 De voorwaarden zijn onder meer dat het moet gaan om seksueel geweld, een termijn waarbinnen het slachtoffer het centrum moet hebben gecontacteerd, de termijn na de feiten, … Het federaal regeerakkoord 2025-2029 erkent de nood aan een holistische, multidisciplinaire aanpak van gendergerelateerd geweld, in alle vormen waarbij preventie, hulpverlening, politie en justitie op elkaar afgestemd zijn en voorziet in de verdere uitrol van de werking van de ZSG's, p. 82.

233 Federaal regeerakkoord 2025-2029, p. 149. Zie ook Beleidsverklaring Justitie, 13 maart 2025, *Parl. St.*, Kamer, DOC 56 - 0767/ 017, p. 8.